

# Начерк тезів про загальне положення й завдання Компартії Канади

## ПОЛОЖЕННЯ В КАНАДІ.

### Торговля Канади.

Торговля Канади в 1928 році виносила \$2,572,069,319, а це був зріст від попереднього року більше як на 267 мільйонів доларів. Прихильний для Канади торговельний бізнес виносив поперх 127 мільйонів доларів.

Канада займає важке місце в рамках світового капіталізму і має певні імперіалістичні інтереси, які втягають її в міжнародно імперіалістичну дипломатію та міжнародні антагонізми.

Канада займає перше місце в прихильному торговельному бізнесі на особу, друге місце щодо експорту кози числитися на особу, третє в величезній загальній торговельній бізнесі, а четверте в кількості експорту.

Загальна торгівля Канади з Британією зростає в 1928 році на \$45,216,666, в порівнянні до 1927 року, а це є збільшення поперх 8 мільйонів в імпорті та поперх 36½ мільйонів в експорті.

Торговля Канади з цілою імперією, включно з Великою Британією, зростає в цім самим періоді на \$59,216,984; зріст імпорту на \$13,678,547 і експорту на \$45,538,437.

Імпорт з Великої Британії в 1928 р. виносив поперх 190 мільйонів, а експорт поперх 447 мільйонів доларів.

Загальна торгівля Канади з цілою британською імперією виносила \$254,114,598 в імпортові і \$545,453,731 в експорті, витворивши прихильний торговельний бізнес на поперх 291 мільйонів доларів.

Загальна торгівля Канади з Злученими Державами виносила в минулому році \$1,818,281,732, або приблизно 50% її всієї світової торгівлі, а яка вказує надлишку імпорту над експортом на поперх 333 мільйонів доларів. Загальна торгівля Канади поза імперією за 1928 рік зростає понад 1927 рік на поперх 207 мільйонів доларів в порівнянні до зросту в 59 мільйонів доларів в її загальній торгівлі з імперією. Її загальна торгівля поза імперією виносила \$1,772,000,000, або приблизно 70% всієї світової торгівлі. Більша частина цього бізнесу є, звісно, із Злученими Державами, але її торгівля поза імперією і Злученими Державами є також значна і виносилася в 1928 році суму 450 мільйонів доларів. Канада має виразний торговельний прихильний бізнес з цими країнами і це ба-

чимо на факті, що коли імпорти із Злучених Держав перевищили експорти до Злучених Держав на суму 333 мільйонів доларів, це зменшується на суму 163 мільйонів доларів коли включити тут і інші країни. Це означає, що експорт до цих країн є більший, як і імпорт з них на суму в поперх 170 мільйонів доларів.

Торговля Канади зростає в напрямі Тихого океану. Її експорт лише до Китаю і Японії в 1928 р. виносив поперх 55 мільйонів доларів.

Канада має зростаючий значний бізнес торговельний з Європою, включаючи Велику Британію. В минулому році вона вивезла до Європи товарів вартості 200 мільйонів доларів.

Хоч канадські експорти становлять головну більшість продуктів і звірини та деревні (будівельний матеріал і папір), Канада стала також значним експортером металевих і залізних продуктів.

### Індустрія.

Слідуючі цифри дають деяке поняття про зріст канадської індустрії і економіки за останніх кілька років.

Фізична кількість продукції, (числячи шістьрічний період часу від 1919 — 1924 як 100%).

| Продукція сталі. |       |       |
|------------------|-------|-------|
| 1926             | 1927  | 1928  |
| 88.0             | 114.1 | 158.0 |

Продукція чавуну.

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| 102.0 | 101.3 | 144.2 |
|-------|-------|-------|

Великий зріст будівництва по цілій Канаді поєсноє в великій мірі зріст в продукції заліза і сталі. 1928 рік занотував рекорд в вартості конструкцій (будівництва). Значне поширення будови залізниць і залізничного знаряддя запотребувало також багато залізної сталевих продукції. Хоч була ця значна експансія в продукції заліза і сталі, Канада мимого імпортувала в 1928 р. 30% більше заліза і сталі, як в 1927 р.

На підставі підвищії бази (час від 1919 до 1924 як 100%), порівнюючі вказові числа є:

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| 1926  | 1927  | 1928  |
| 150.0 | 180.7 | 194.2 |

Провінції Онтеріо і Квебек нараховують найбільшу частину будівельної праці. Відсоток Онтеріо є 39.9 в порівнянні до Квебеку 30.5. В порівнянні до 1927 р. загальне число будівель з цими країнами і це ба-

в Онтеріо зменшилося на 3.9%. Промислова будівля перевищає 1927 рік на 58%. Зріст в технічній будові перевищає 1927 рік на 9.2%. Загальна вартість контрактів на будову, зроблених протягом 1928 р. після звіту МекЛін'с Билдинг виносила поперх 472 мільйонів доларів.

Дальші числа індексу (на цій самій підставі що час від 1919 до 1924 рівняє 100%) є:

| Загальна промислова продукція. |       |       |
|--------------------------------|-------|-------|
| 1926                           | 1927  | 1928  |
| 149.0                          | 156.2 | 172.0 |

Виробництво.

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| 143.6 | 150.1 | 172.0 |
|-------|-------|-------|

Залізничні вагони.

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| 161.4 | 169.7 | 236.0 |
|-------|-------|-------|

Газетний папір.

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| 191.0 | 200.0 | 229.5 |
|-------|-------|-------|

## БЕЗРОБІТТЯ.

Домініюючі статистичні бюро кажуть про безробіття: 1,672 робітничих організацій з загальним числом 182,528 членства, донесли, що при кінці листопада 1928 р. вони мали 7,742 безробітних, що становить 4.2% в порівнянні до 5.2% в листопаді 1927 р.

В мануфактурній індустрії 459 юній, з членством 53,181, донесли про 5.6% безробітних за листопад, в порівнянні до 7.2% в листопаді 1927. В вугільній індустрії 46 юній з членством 18,458, сповістили 0.4% в листопаді 1927 р.

На ці числа однак не можна вповні опертися. Вони не вказують на безробіття серед неорганізованих робітників. Юні мають також схильність подавати більше число членства, як вони дійсно мають, а це дає менший відсоток безробітних між організованими робітниками. В найбільшій разі ці числа є лише приблизні і згадні. Без сумніву, у всіх більших містах домінує в велике число безробітних, головню протягом зимових місяців. Не можна заперечити, однак, що був значний зріст числа індустріальних робітників, а помітно зменшення числа безробітних, помімо імміграції.

Вуглева промисловість.

Вугля. — зростаюча продукція, яка рівнялася зростові в три мільйони тонн в 1926 р. проти 1925 року, продовжувалася в 1927 році, коли занотовано дальший зріст в один мільйон тонн поперх 1926 року.

Вага в мільйонах фунтів.

|        |       |       |       |
|--------|-------|-------|-------|
| Рік    | 1926  | 1927  | 1928  |
| Нікель | 65.7  | 66.8  | 93.8  |
| Мідь   | 133.0 | 140.1 | 192.0 |
| Олово  | 283.8 | 311.0 | 336.0 |
| Цинк   | 149.9 | 165.0 | 183.8 |

### Праця.

За останній рік значно зросло також число робітництва в індустрії. Між січнем, а серпнем 1928 р. у 6,640 фірмах, які дали звіти до статистичного домініюючого бюро, був зріст на 170,000 робітників. Статистичне бюро говорить, що 6,400 фірм zatrudнювало пересічно протягом 1928 року 928,850 робітників; це число хиталося між 826,736 робітників в січні, а 1,003,065 в серпні. Цей показник вирахований на пересічний місяць робітників календарного 1926 року, як число 100, досяг вершка в тім році в місяці серпні і виносив 119.3, а це є максимум, яке досі занотовано. Пересічний показник за 1928 р. був 111.8, а за 1927 р. 104.6. Це є перший раз в історії Канади, що загальне число робітників в індустрії перейшло один мільйон.

Це продовжувалося і в 1928 р., коли загальна продукція виносила 17,785,265 тонн. Рівнобіжно із збільшеною продукцією заліза збільшилася і продукція коксу. Канадська продукція коксу протягом 1928 року виносила 2,308,127 тонн. Ця продукція встановила новий рекорд для цієї промисловості, бо вона в 14% більша від попереднього рекордового 1926 року. Статистичні дані вказують, що збільшений тоннаж зужито в домених печах для продукції заліза. Імпорт коксу, якого вживають шораз більше до домового оівання, виносив 1,058,851 тонн, встановлюючи теж новий рекорд, який на 37% більший від кількості імпортованої в 1927 році.

Видобування металю.

1928 рік, це вже третій зрід рік, в якому мінеральна продукція Канади досягла нового рекорду, а в якому металевая майнерська продукція виносила \$271,000,000, даючи збільшення майже на 10% від попереднього року.

В небагатьох роках своєї історії майнерська промисловість Канади позначалася феноменальний зріст. Збільшення були загальні у всіх галузях, на що вказує кілька вистаючих прикладів:

Важко вважати, що в 1928 році, це вже третій зрід рік, в якому мінеральна продукція Канади досягла нового рекорду, а в якому металевая майнерська продукція виносила \$271,000,000, даючи збільшення майже на 10% від попереднього року.

В небагатьох роках своєї історії майнерська промисловість Канади позначалася феноменальний зріст. Збільшення були загальні у всіх галузях, на що вказує кілька вистаючих прикладів:

Важко вважати, що в 1928 році, це вже третій зрід рік, в якому мінеральна продукція Канади досягла нового рекорду, а в якому металевая майнерська продукція виносила \$271,000,000, даючи збільшення майже на 10% від попереднього року.

Важко вважати, що в 1928 році, це вже третій зрід рік, в якому мінеральна продукція Канади досягла нового рекорду, а в якому металевая майнерська продукція виносила \$271,000,000, даючи збільшення майже на 10% від попереднього року.

## РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ.

В Канаді помітний є постійний процес злиття (мерджерс). Довершено дальшої консолідації фінансових кругів злиттям Стандард банку з Кенедіан Бенк оф Комерс. Зараз є в Канаді лише 10 чартерованих банків. Три з них: Роял Бенк, Бенк оф Монреал і Бенк оф Комерс — контролюють 70% всіх маєтків всіх десяти банків.

Злиття є на порядку дня в майнерських підприємствах, млинах, пекарнях, конструкторських і деревних компаніях, автомобільних і мануфактурних фабриках і т. д. Продовжується процес консолідації продуктивних і фабрикантів сирового матеріалу. Бачимо величезний зріст водно-електричних заводів з великим збільшенням електричної енергії. Видатність центральних електричних станцій в Канаді в тисячах кіловатних годин за останні 4 роки, 1925 — 1928, представляється ось як:

Місячно — за листопад.

В 1925 — 900,180; в 1926 — 1,112,063; в 1927 — 1,315,326; в 1928 — 1,438,880.

Помімо "добробуту" в закордонній торгівлі, індустрії і т. д. поступав разом з цим також зріст банкрутств торговельних підприємств. Де давніше "добрі часи" звичайно давали менше число банкрутств, тепер, з розвитком продуктивної здібності через трестифікацію і раціоналізацію, було більше банкрутств в 1927 році, як в 1926, а це більше в 1928, як в 1927. Пересічний капітал на підприємстві — фірму зростає, як також і загальне число zatrudнених там робітників. Раціоналізація на залізницях видає свої овочі — знісено, для капіталістів. Сітарісповість, що за рік, який скінчився в жовтні 1928 р., його загальні приходи були 14.46% більші, як попереднього фінансового року по жовтень 1927 року, але що його чистий прихід за цей самий час зріс в 31.03%.

Подібно мається справа і з Сінаюром. На полі поставання так звані "чейн сторс" роблять дальший захват. Відомо є про 50 таких концернів "ланцюгових" сторів в Канаді, з приблизно 2,000 сторів, які разом роблять поперх 100 мільйонів доларів річного обороту.

"Метрополітан сторс" мають 109 сторів з річним оборотом в 15 мільйонів доларів. "Домініон сторс" мають 560 сторів

в Канаді, які зробили в 1928 р. \$27,000,000 обороту, а в 1927 р. \$19,000,000 обороту.

Цей наступ на малою роздрібного продавця змусив малих сторників зорганізуватися в "Нашенел Гроссерс ов Істерн Канада" з метою купувати впрям від фабриканта, щоб "заощадити" дохід посередника.

Зміцнене приспіння і організація відбувається в цих промисловостях, які мусять суперничити з заграничними продуктами на домашнім ринку, як, наприклад виробу текстильних, обув, ровер, автомобілів і т. д.

### Рільництво.

В царині рільництва появилися так звані комбайн-машини, тобто жнивфарко-молотилки, які вийшли недавно в Злучених Державах, а зараз швидко ширяться по Канаді. Зразу думали, що ця машина, яка жне і відразу молотить, не надається для Західної Канади. Томас Брэдшо, генеральний менеджер компанії Месей-Гейрис, пише таке в річному фінансовім огляді торонтоського часопису "Мейл енд Емпаер" під заголовком "Трактори мали вплив на виріб рілничої машинерії".

"В Канаді продано рекордне число тракторів, а це викликало попит на сильнішу рілничу машинерію і знаряддя, чим те, якого вживано в минулому. Застосовання сильніших машин при тракторній силі уможливило фермерові виконати свої рілничі роботи скорше і з меншим накладом людської праці, значно заощаджуючи в цей спосіб на коштах продукції".

### Канада і третій період.

Все досі сказане ставить Канаду в третій період повенного розвитку капіталізму. Канадське капіталістичне господарство є нерозлучно зв'язане з міжнародним капіталізмом і імперіалізмом. Канадська буржуазія має означені імперіалістичні інтереси; вона має великі закордонні вклади і її експорт капіталів зростає річно. Канадське капіталістичне господарство є багато залежне від значної закордонної торгівлі.

Скорий розвиток канадського капіталізму має однак місце не в часі загальної експансії світових ринків, але в періоді імперіалізму і пролетарської революції, в періоді

загальної кризи капіталізму, в яким третій період — період великого росту капіталістичної продукції, якісно і кількісно, завдяки технічному і органічному успіхові капіталістичної продукції — є лише фазою, що відбиває на зміцнену й більш загострену скалю всі властиві капіталістичній суперечності, які ведуть до більших класових конфліктів і імперіалістичних воєн.

"Серед таких умовин питання ринків і піль для вкладів стають надзвичайно гострі. Звідси й дозрівання нової низки велетенських військових зударів - конфліктів, інтервенційних воєн проти Радянського Союзу та сучасна інтервенція, яка є в повнім ході в Китаю. Для того розвитку суперечностей капіталістичної стабілізації веде невідомо, в останній аналізі, до сучасного "стабілізаційного" періоду, розростаючогося в велетенський капіталізм. (Резолюція VI Конгресу Комінтерну).

(Далі буде.)

## СКІЛЬКИ ВАЖАТЬ ЛЮДИ.

Якщо брати, що пересічна вага людини — 60 кілограмів, то загальна вага всіх 1,900,000,000 людей, що живуть на земній кулі, становитиме близько 110 мільярдів кілограмів, або всього лише одну 66 біліонну частину ваги земної кулі.

Коли поставити всіх людей, що живуть на земній кулі, щільно плече в плече на квадратній площі, що виїде квадрат, що його кожен бік дорівнюватиме 13 кілометрам, — площу, що її можна обхитати на автомобілі за годину.

## КИТИ ЦЕЗАЮТЬ.

На світовім ринку з року на рік врістає запотребування на кити. Є це найбільша тварина, яка тепер живе на світі. За останніх 40 літ убито більш 100,000 китів на ріжних морях. А останніми роками полювання на китів так зросло, що вбивають кожного року до 30,000 штук цих великанів. А тимчасом родитися китів далеко менше так, що кит вигибає зовсім.

В зв'язку з тим, американське товариство охорони звірів задумує, предложити урядом морських держав проект закону про охорону китів, з яким має бути унормоване полювання на кити та має забезпечити їх перед повним винищенням.

## НА СКЛАДІ РОБІТНИЧО-ФАРМЕРСЬКОЇ КНИГАРНІ

ви завжди дістанете найкращі і найповніші книжки: оповідання, повісті, романи, науки, економічні, соціальні і ин.

### У НАС Є:

Багатий вибір театральних підручників для великих і малих драматургів;  
Найновіші журнали з Радянської України;  
Річні ноти для хорів і сольних співів;  
Річні музичні інструменти;  
Перуки, мальовники, все потрібне для драматургів;  
Грамофонні рекорди й грамофони.

ЖАДАЙТЕ нашого каталога.

Разом з каталогом міститься інформаційне і фінансове БЮРО, яке дає всі поради, виконує річні припорушення, пересилає гроші до старого краю, вибирає афілійованих, продає шифрвати. Обслуговує ТОЧНО І ДЕШЕВО. Можете самі переконатися.

Пишіть на адресу:

WORKERS AND FARMERS BOOK STORE

або

INFORMATION & FINANCIAL BUREAU

550 Selkirk Ave., Winnipeg.

## ЖИТТЯ І ВЧЕННЯ ДАРВІНА.

(Продовження.)

Він, правда, вже в Кембріджі пробував зробити маленьке відкриття в галузі ботаніки.

Задихавшись, радісний і зворушений він прибіг до Генслоу сказати про відкриття. Та ба, Америку Чарлсову було вже давно відкрито. Генслоу дуже серйозно його вислухав, цілком погодився з доказами Чарлса, але м'яко додав, що все це вже відомо. Це була найдобриша, найделікатніша людина — цей Генслоу.

Який тихий, але який жорстокий удар! Чарлс дав собі слово ніколи більше не поспішати з публікацією своїх відкриттів. Меткий стрілець більш уже не промахнується.

Трохи більше йому пощастило з зоологією — з жуком. Коло цього він добре попрацював, навіть винайшов оригінальний, нікому раніш невідомий, спосіб збирати жуків. І був щедро нагороджений за свою працю, коли побачив в книзі зоолога Стівенса "Опис британських комах" магичні слова: "піймав Ч. Дарвін". "Жаде поет, — каже в автобіографії Дарвін, — побачивши в друкованій першій поемі, не зазнавав таких радощів, як я в ту щасливу мить". Розуміється, нічого наукового в цій простій збірці жуків поки-що не було. Та курс був узятий твердо і досить гаряче. Правда, не настільки поки-що гаряче, щоб зразу погасити велику жагу до полювання.

І от закінчено Кембрідж, пороблено знайом-

ства з кращими професорами, прочитано чудові книжки Гумбольдта й Гершеля, відбито справді серйозну наукову географічну екскурсію з Седжвіком і Чарлс радий, що це все скінчилося, бо... наставляла осін "і я вважав би себе за божевільного, коли-б протривав перші дні полювання заради якої-небудь географії або будь-якої ще науки" (слова самого Дарвіна).

Щасливий рік закінчення Кембрідзького університету (осінь 1831 року) закінчився досить удалим полюванням.

4. Кругосвітня мандрівка на кораблі "Біра". (1831—1836 р.р.)

Цілих п'ять років продовжувалась ця мандрівка.

Де тільки не був Дарвін? Чого тільки не бачив? Чого тільки не знавав?

Об'їхав три океани — Атлантичний, Великий і Тихий, потім знову Атлантичний, побував на всіх п'яти материках, відвідав величезну кількість островів, на всіх морях і океанах. Найдовше він пробував на берегах і в країнах Південної Америки. Та не просто пробув. Він там добре й ґрунтовно так попрацював. Перш за все і найбільше над геологією. Вивчав кожен куточок землі, її будову й життя. Він мав достатні знання в цій частині й раніш, недаремно-ж працював разом з геологом Седжвіком.

У дорозі він встиг ґрунтовно ознайомитися з працею іншого, ще більш великого, першорядного знавця цієї науки — Лейля. Ці заняття геологією мали, як ми побачимо, першорядне значіння для майбутніх праць Дарвіна. Знаючи

й успішні були також його роботи з ботаніки й зоології. Він за ці роки познайомився й вивчив величезну кількість видів всьляких рослин, тварин, комах і птахів. Він вивіз у Європу величезні колекції, які пізніше опрацювали кращі учні Англії.

Працював Дарвін гаряче й невтомно. Працював молотом і заступом, вивчаючи будову ґрунту берегів і внутрішніх районів Південної Америки, працював рушницею, сітками, мікроскопом, збираючи всілякі комах, птахів, звірів, а також рослини. Мало того, він провадив надто тяжку роботу розкопів, щоб вивчити вимерлі типи тварин і рослин. Поруч з цим не менш доводилося працювати й пером. Він якнайсправніше вів записки — щоденник подорожі. Ці роки вже не проминули даремно. Мандрівка ця була для Дарвіна великим університетом. Не нудні лекції він слухав, а слухав шестелісів Бразилії, Огненної Землі, слухав шепіт і шестелі трав у безкраїх, безбережних степах-преріях Патагонії. Не припади пилот книги бібліотек читав він там, а читав одну велику зоряну книгу природи. І, що найголовніше, не перегортав злегенка рукою сторінку за сторінкою, а молотом і заступом, з великою енергією, тяжкою напругою й величезною працею перегортав один геологічний шар за одним. І праця ця не пропала марно.

Свого основного відкриття він ще не зробив, але потрохи й поволі у нього саме в цій мандрівці скупчувалися основні елементи, цеглини для великої майбутньої будівлі Дарвінізму.

Тут величезну роль відіграли дві обставини:

праці з геології призвичаїли його думати мільйонами років, він звик до цих величезних масштабів, живився з ними, являв їх почат відчувати й уявляти. Без цих величезних мір, неосложної кількості проминулих у вічність віків — неможна було-б утворити його теорію.

Потім не менше значіння мала й друга обставина. На перший погляд — менш значна. Це вивчення анатомії птахів і інших тварин на островах Тихого океану. Це вивчення вперше дало йому відчуття єдності походження всіх живих істот. Споріднення цих тварин було очевидне, та зовсім не очевидно й навіть незрозумілою видавалася причина цього споріднення.

Бо остров